

การพัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

The Development of a Self-Learning Center Model on Sufficiency Economy for Primary Students

วาสนา ทวีกุลทรัพย์

Wasana Taweekulasub

รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา และ (2) ประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ระยะที่หนึ่ง พัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยเริ่มศึกษาให้ได้องค์ความรู้ในเรื่องศูนย์การเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นสอบถามและสัมภาษณ์ความต้องการของครูและนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 840 คน ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี จำนวนเป็นครู 390 คน นักเรียน 450 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการสอบถามมาสร้างกรอบแนวคิดศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน นำร่างมาปรับปรุงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบและรับรองศูนย์การเรียนรู้ เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความต้องการของครูและนักเรียนประถมศึกษา และแบบสนทนากลุ่ม และต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่สอง ประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นที่โรงเรียนวัดผาสุกมณีจักรและให้นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึง ปีที่ 6 จำนวน 48 คน ได้มาโดยสุ่มแบบกลุ่ม มารับบริการและเรียนในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 ชุด และประเมินผลการเรียนในแต่ละชุดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย (1) องค์ประกอบ คือ ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย พันธกิจ จุดมุ่งหมาย บทบาทและหน้าที่ เป้าหมาย โครงสร้างการบริหาร บุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ วิธีการและขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเรียน การประเมินและติดตาม สถานที่ดำเนินงาน และงบประมาณ และ (2) ขั้นตอนของการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองมี 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดอุดมการณ์ ขั้นที่ 2 กำหนดการบริหาร ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ขั้นที่ 4 ผลิตสื่อและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 จัดสภาพแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้

เรียน ชั้นที่ 6 จัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ชั้นที่ 7 ดำเนินการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ และชั้นที่ 8 ประเมินและติดตาม
การเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ในระดับดี

2. นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ชุดในศูนย์การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อศูนย์
การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were (1) to develop a self-learning center model on sufficiency economy for primary school students; and (2) to evaluate quality of the developed self-learning center model on sufficiency economy for primary school students.

The research process comprised two phases. The first phase was the development of the self-learning center model starting with documentary study to obtain the body of knowledge on self-learning center and sufficiency economy. After that, the researchers used questionnaires and interviews to collect data for needs assessment of teachers and primary school students. The research sample consisted of 390 teachers and 450 students, making 840 people in total from primary schools in Nonthaburi Primary Education Service Areas, obtained by stratified random sampling. The research data obtained from documentary study and field study were then utilized to develop the conceptual framework for the self-learning center. After that, a focus group discussion involving 20 specialists was organized to consider and discuss the conceptual framework for the self-learning center. Consequently, a self-learning center model was developed, and was then submitted to 3 experts for evaluation and verification. The employed research instruments in this phase were questionnaires and structured interviews for needs assessment of teachers and primary school students, a focus group discussion form, and a prototype of self-learning center model on Sufficiency Economy. The second phase was the evaluation of the developed self-learning center model. In this phase, the researchers established a self-learning center at Wat Phasuk Maneechak School and then invited 48 Prathom Suksa IV – VI students in the school, obtained by cluster sampling, to learn eight sets of self-learning packages on sufficiency economy and receive services available in the center. They were pre-tested prior to learning and post-tested at the end of their learning. Also, their satisfaction with the self-learning center was assessed after learning. Research data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The developed self-learning center model on sufficiency economy composed of the following: (1) its components which included its philosophy, vision, policy, mission, objectives, functions and roles, goals, administrative structure, learning center personnel, learning methods and process in the learning center, organizing of learning environment in the learning center, learning management, monitoring and evaluation, operational place and facilities, and budget; and (2) the operational process of the developed self-learning center comprised eight steps, namely the first step: determination of ideology, the second step: determination of administration, the third step: analysis and determination of contents and experiences, the fourth step: media production and determination of learning activities, the fifth step: organizing of environmental condition in the learning center, the sixth step: learning management in the learning center, the seventh step: conducting of learning in the learning center, and the

eighth step: monitoring and evaluation of learning. Quality of the developed self-learning center was later evaluated by the experts as being at the good level.

2. The students learning from all of the eight learning packages on sufficiency economy in the self-learning center had their post-learning achievement significantly higher than their pre-learning counterpart achievement at the .05 level. Also, the students' overall satisfaction with the self-learning center was at the high level.

Keywords: Self-learning center, Sufficiency economy, Primary education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้รับผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อปัจเจกครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยกมีการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองใหญ่ ในขณะที่โครงสร้างการศึกษาไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสังคมทั้งเรื่องยาเสพติดและอาชญากรรม รวมทั้งปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนในเรื่องเพศ ปัญหาเหล่านี้นับวันจะรุนแรงขึ้น สำหรับลักษณะแนวโน้มของสังคมไทยที่พึงประสงค์มี 3 ลักษณะ คือ (1) สังคมลักษณะแข่งขันใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่คนในสังคมจะต้องเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย (2) สังคมลักษณะสิทธิมนุษยชน ทำให้สังคมมีลักษณะและความเท่าเทียมของมนุษย์ที่พึงได้รับจากรัฐและสังคม และ (3) สังคมพอเพียงกับวิถีชีวิตไทยเป็นสังคมที่พัฒนาตั้งอยู่บนพื้นฐานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 18-19)

ลักษณะสังคมพอเพียงกับวิถีชีวิตไทยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการแก้ปัญหาดังกล่าว และให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องปลูกฝังให้นักเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยความพอเพียงนั้นต้องให้นักเรียนได้เริ่มนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและสังคมตั้งแต่เยาว์วัย

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (1) มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป และเห็นประโยชน์ แสดงบทบาทในสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเอง (2) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุข และรู้จักสามัคคี ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และความสุข และ (3) ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปรียานุช พินุลสรวุฑ และรวีวรรณ ภคนวัต, 2550)

โรงเรียนจึงต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และที่สำคัญ คือ การจัดการหลักสูตร โดยการสอนวิชาที่ว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นวิถีชีวิต หรือจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดรายวิชา และในด้านการจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียนจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ หรือสื่อการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้และกลุ่มสาระต่างๆ (ปริญานุช พิบูลสรารุช,2550)

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนการสอน แต่กระนั้นก็ตามความรู้ที่นักเรียนได้รับส่วนมากได้จากการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง หรืออาจมีการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ แต่นักเรียนไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความพร้อม และความสนใจของแต่ละคน เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ในมาตรา 25 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,2545) ตามมาตรา 25 นี้ จะเห็นได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าสำหรับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจะให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่นักเรียนประถมศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตั้งแต่เยาว์วัย และซึมซับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง รู้จักที่อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้ ในปัจจุบันนี้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่มีมีการดำเนินการที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน จึงควรได้มีการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการ คือ ครูและนักเรียนประถมศึกษานำมาร่างเป็นกรอบแนวคิด จากนั้นขอความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและรับรอง จึงดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นและทดลองใช้ เพื่อประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง เพื่อศึกษาความต้องการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประชากรในกลุ่มนี้ประกอบด้วย นักเรียนและครูประถมศึกษาใน โรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 และเขต 2 จำแนกเป็นครูประถมศึกษาจำนวน 3,415 คน และนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 35,409 คน และกลุ่มที่สองเพื่อประเมินคุณภาพศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 และเขต 2

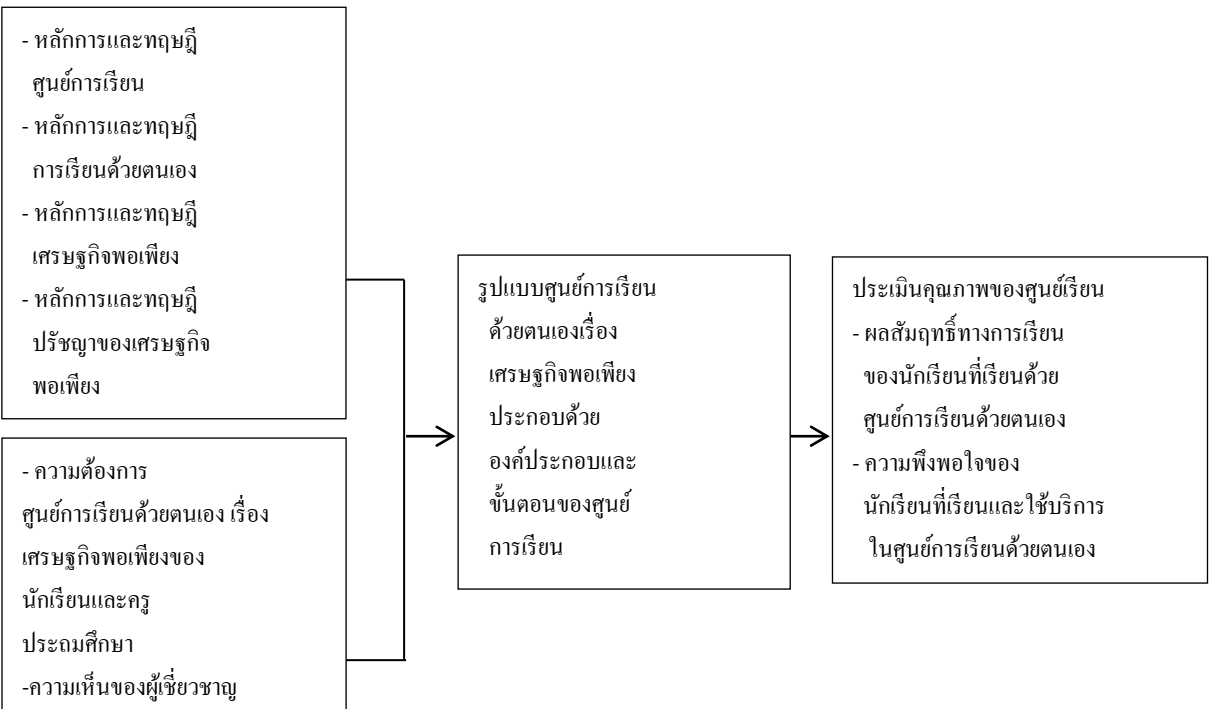
2. ขอบเขตเนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิจัย ครอบคลุมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

3. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามความต้องการของครูและนักเรียนระดับประถมศึกษา (2) แบบสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (3) แบบประเมินคุณภาพศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (4) ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (5) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนใน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ (6) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ระยะเวลาการวิจัย ปีการศึกษา 2557– 2558

กรอบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา มีกรอบการวิจัยที่นำหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษา ประกอบกับการศึกษาจากความต้องการ และการ สนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ นำมาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองต้องผ่านการประเมินความเหมาะสม และความ เป็นไปได้ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ นักเรียนและครูระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี จำแนกเป็นนักเรียนจำนวน 35,409 คน ครูจำนวน 3,415 คน เพื่อศึกษาความต้องการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนและครูประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี จำนวน 840 คน จำแนกเป็นครูจำนวน 390 คน และนักเรียนจำนวน 450 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เพื่อศึกษาความต้องการของครู และนักเรียนประถมศึกษา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาจำนวน 10 คน ด้านการสอนระดับประถมศึกษาจำนวน 5 คน และด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 5 คน เพื่อสนทนากลุ่ม

1.3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษาจำนวน 2 คน และด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 โรงเรียนวัดผาสุกมณีจักร จำนวน 48 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เพื่อประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความต้องการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (2) แบบสนทนากลุ่มในการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ (3) แบบประเมินคุณภาพศูนย์การเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (4) ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (5) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ และ (6) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ครอบคลุม (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาความต้องการของครูและนักเรียนประถมศึกษา โดยส่งและรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามสำหรับครูจำนวน 390 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 330 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.50 สำหรับนักเรียนส่งแบบสอบถาม จำนวน 450 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.00 (2) การจัดสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน เพื่อพิจารณากรอบแนวคิดรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยจัดสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินคุณภาพ ด้วยการตรวจสอบและรับรองศูนย์การเรียนรู้ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้รับแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับ มีความสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 และ (4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินคุณภาพด้วยการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ ครอบคลุมการเตรียมการก่อนทดลองใช้ การดำเนินการทดลองใช้ และหลังการทดลองใช้ เก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ และเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ จำนวน 48 คน แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทั้ง 48 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก ผลการพัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

5.1 ผลการศึกษาความต้องการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาของครูและนักเรียนประถมศึกษา

1) ผลการสอบถามความต้องการของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีคำตอบแบบสอบถามจำนวน 330 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-35 ปี วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูสอน คือ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ครูส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน เหตุผลที่ครูต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ นักเรียนจะได้มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้ในการเรียนและดำเนินชีวิต และระดับความต้องการของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ครูมีความเห็นอยู่ในลำดับที่ 1 มีดังนี้

(1) ปรัชญาของศูนย์การเรียนรู้ คือ “แหล่งการเรียนรู้สู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

(2) วิสัยทัศน์ของศูนย์การเรียนรู้ คือ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่มีสถานที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง

(3) นโยบายของศูนย์การเรียนรู้ คือ จัดตั้งและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

(4) จุดมุ่งหมายของศูนย์การเรียนรู้ คือ มุ่งปลูกฝังนักเรียนตั้งแต่เยาว์วัยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(5) โครงสร้างการบริหารของศูนย์การเรียนรู้ คือ มีฝ่ายพัฒนาศูนย์การเรียนรู้มีหน้าที่กำหนด ขอบข่ายเนื้อหาสาระและประสบการณ์ จัดทำหรือจัดหาชุดการเรียนรู้หรือสื่อ จัดสภาพแวดล้อมของศูนย์การเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ และประเมินการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้

(6) บุคลากรที่ทำหน้าที่ในศูนย์การเรียนรู้ คือ ครูผู้สอน

(7) รูปแบบการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ คือ เรียนเป็นกลุ่ม

(8) ขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ คือ ขั้นที่ 1 ลงทะเบียนเรียนในสมุดที่ศูนย์จัดไว้ให้ ขั้นที่ 2 เลือกชุดการเรียนรู้ที่มุ่มความรู้ ขั้นที่ 3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน ขั้นที่ 4 ศึกษาเนื้อหาในชุดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 ทำแบบทดสอบหลังเรียน และขั้นที่ 7 ศึกษาแหล่งความรู้เสริม

(9) ขอบข่ายเนื้อหาและประสบการณ์ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องการ คือ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

(10) ประเภทของชุดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ คือ ชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มกิจกรรม

(11) สื่อที่ต้องการใช้ในชุดการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ คือ สื่อสิ่งพิมพ์

(12) กิจกรรมในชุดการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ คือ เกม

(13) การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้ คือ มีมุมความรู้ในศูนย์การเรียนรู้สำหรับวางชุดการเรียนรู้ให้นักเรียนเลือกเรียน

(14) การจัดการเรียนและบริการในศูนย์การเรียนรู้ คือ จัดหาและผลิตชุดการเรียนรู้

2) ผลการสัมภาษณ์ความต้องการของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

(1) บุคลากรที่ทำหน้าที่ในศูนย์การเรียนรู้ควรเป็นครูผู้สอนจะช่วยให้เหลือนักเรียนและ/หรือสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้คำแนะนำการเรียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้อาจมีผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลในชุมชนมาช่วยเหลือ

(2) การเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ควรเป็นการเรียนด้วยตนเอง นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนเป็นกลุ่มได้ทำงานร่วมกับเพื่อน และเรียนกับครูให้คำแนะนำปรึกษาหรือเป็นแหล่งความรู้

(3) สื่อที่ควรมีในศูนย์การเรียนรู้ ควรเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ซีดีรอมที่ให้เนื้อหาสาระและมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะคล้ายหนังสือเรียนหรือแบบเรียน สื่อนั้นควรมีภาพประกอบเป็นภาพสีจะดีมาก

3) ขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ที่ต้องการ คือ ขั้นที่ 1 ลงทะเบียนเรียน โดยให้นักเรียนเซ็นชื่อทุกครั้งที่มาเรียน ขั้นที่ 2 เลือกชุดการเรียนรู้ นักเรียนควรมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความต้องการ และความสนใจของแต่ละคน ขั้นที่ 3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบว่าตนเองมีความรู้เพียงใด ขั้นที่ 4 ศึกษาเนื้อหาในชุดการเรียนรู้ ที่ควรสั้นกะทัดรัดใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ขั้นที่ 5 ทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนรู้ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้ทำ และขั้นที่ 6 ทำแบบทดสอบหลังเรียน ในขั้นนี้มีความสำคัญทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ทราบว่ามีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น

4) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในศูนย์การเรียนรู้ที่ต้องการ คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

5) ผลการสอบถามความต้องการของนักเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

(1) นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 390 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ และ ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

(2) เหตุผลที่นักเรียนต้องการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอันดับที่ 1 คือ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการเรียน

(3) ขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ต้องการทุกขั้นตอน คือ ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ลงทะเบียนเรียนในสมุดที่จัดไว้ให้ ขั้นที่ 2 เลือกชุดการเรียนรู้ที่มุมความรู้ ขั้นที่ 3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน ขั้นที่ 4 ศึกษาเนื้อหาใน

ชุดการเรียนรู้ ชั้นที่ 5 ทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนรู้ ชั้นที่ 6 ทำแบบทดสอบหลังเรียน และชั้นที่ 7 ศึกษา
แหล่งความรู้เสริม

(4) รายละเอียดขององค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนต้องการเป็นอันดับ
ที่ 1 มีดังนี้

(4.1) ขอบข่ายเนื้อหาสาระและประสบการณ์ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจ
พอเพียง คือ ความพอเพียง

(4.2) วิธีการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ควรให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่ม

(4.3) ประเภทของสื่อในศูนย์การเรียนรู้ที่ต้องการ คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(4.4) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ควรมีมุมพักผ่อนสำหรับให้นักเรียน
ได้พักผ่อนหลังจากเรียนในศูนย์การเรียนรู้

(4.5) การจัดการเรียนและบริการในศูนย์การเรียนรู้ ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกใน
ศูนย์การเรียนรู้

6) ผลการสัมภาษณ์ความต้องการของนักเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง
เศรษฐกิจพอเพียงสรุปผลการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

(1) ระดับความรู้ของนักเรียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย อ่านแล้วเข้าใจยาก
เหตุผลที่มีความรู้ยังไม่เพราะยังไม่ได้เรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

(2) การเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ต้องการเรียนกับเพื่อนมากกว่าเรียนด้วยตนเอง เพราะมีเพื่อน
คอยช่วยเหลือ ส่วนนักเรียนที่ต้องการเรียนคนเดียวเพราะไม่ต้องรอเพื่อน และควรมีการเรียนกับครูเพื่อให้เข้าใจ
ยิ่งขึ้น

(3) สื่อในศูนย์การเรียนรู้ ควรอ่านง่าย และมีลักษณะเป็นเกม

(4) ขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ต้องการทั้ง 7 ขั้นตอน คือ ชั้นที่ 1 ลงทะเบียนเรียน จะ
ได้เข้ามาเรียนได้สะดวก ชั้นที่ 2 เลือกชุดการเรียนรู้ จะเลือกชุดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระน้อย ชั้นที่ 3 ทำแบบทดสอบ
ก่อนเรียนควรเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ชั้นที่ 4 ศึกษาเนื้อหาในชุดการเรียนรู้มีความต้องการจะศึกษามากควร
มีภาพประกอบและให้เลือกอ่านตามความต้องการได้ ชั้นที่ 5 ทำกิจกรรมที่กำหนดในชุดการเรียนรู้ ควรให้นักเรียน
ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ชั้นที่ 6 ทำแบบทดสอบหลังเรียนจะได้ทราบว่าตนเองมีความรู้เรื่องนั้นเพิ่มขึ้นหรือไม่ และชั้น
ที่ 7 ศึกษาแหล่งความรู้เสริม คือ ต้องการศึกษาจากของจริงหรือจัดทัศนศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

(5) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่
ต้องการ คือ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง และการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

5.2 ผลการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญพบว่า กรอบแนวคิดของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของศูนย์
การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับ และที่มาของศูนย์การเรียนรู้ องค์ประกอบ ขั้นตอนการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้

แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ และการนำศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ (เงื่อนไข การเตรียมการ และแนวทางการนำไปใช้) มีความชัดเจน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และโดยรวมกรอบแนวคิดของศูนย์การเรียนรู้ในระดับนี้

5.3 ผลการพัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า (1) องค์ประกอบ ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย พันธกิจ จุดมุ่งหมาย บทบาทและหน้าที่ มาตรการ เป้าหมาย โครงสร้างการบริหาร บุคลากร ในศูนย์การเรียนรู้ วิธีการและขั้นตอนการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดการเรียน การประเมินและติดตาม สถานที่ดำเนินงาน และงบประมาณ และ (2) ขั้นตอนของการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ มี 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดอุดมการณ์ ขั้นที่ 2 กำหนดการบริหารงาน ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ขั้นที่ 4 ผลิตสื่อและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 จัดสภาพแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 6 จัดการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 7 ดำเนินการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ และขั้นที่ 8 ประเมินและติดตามการเรียน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินคุณภาพ ตรวจสอบ และรับรองคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ในระดับนี้

ระยะที่สอง ผลการประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 8 ชุดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

อภิปรายผล

การพัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีกระบวนการดำเนินการอย่างมีขั้นตอน ซึ่งทำให้ศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนามีคุณภาพดีและนำไปใช้ได้ ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการของครูและนักเรียนเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า (1.1) ในด้านความต้องการทั้งครูและนักเรียนมีความต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้ในระดับมากเหมือนกัน เป็นเพราะทั้งครูและนักเรียนเคยใช้ศูนย์การเรียนรู้ดังที่ตอบในแบบสอบถามของครูว่า โรงเรียนได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ความรู้ ส่วนนักเรียนก็เคยเรียนในศูนย์การเรียนรู้ จึงทำให้นักเรียนและครูมีความต้องการศูนย์การเรียนรู้ในระดับมาก และ (1.2) เหตุผลของความต้องการศูนย์การเรียนรู้ของครูและนักเรียนเหมือนกัน คือ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งครูและนักเรียนเคยใช้ศูนย์การเรียนรู้ประเภทอื่น หรือโรงเรียนมีศูนย์การเรียนรู้ประเภทอื่นทำให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเอง และเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ในประเด็นนี้ตรงกับ กิดานันท์ มลิทอง (2543, น.122) กล่าวว่าศูนย์การเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง

2. หลังจากศึกษาความต้องการของครูและนักเรียนได้นำผลที่ได้มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดศูนย์การเรียนรู้ที่ประกอบด้วย กรอบขององค์ประกอบและขั้นตอน และได้สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกรอบแนวคิดศูนย์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกรอบแนวคิดองค์ประกอบและขั้นตอนว่ามีคุณภาพดี และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพ โดยตรวจสอบและรับรองว่าอยู่ในระดับดี และนำไปใช้ได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า (2.1) ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ แต่ละองค์ประกอบมีความอิสระในการทำหน้าที่และมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และมีครบสมบูรณ์ในแต่ละองค์ประกอบในเรื่อง การให้นิยาม และขอบข่ายการดำเนินการมีความชัดเจนนำมาปฏิบัติได้ (2.2) ขั้นตอนของการดำเนินการในศูนย์การเรียนรู้ ได้นำองค์ประกอบมากำหนดเป็นขั้นตอน โดยในขั้นตอนจะมีองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ครบตามองค์ประกอบทั้งหมด จึงนำขั้นตอนไปใช้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และ (2.3) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่ามีคุณภาพดีและนำไปใช้ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะได้ผ่านการศึกษาค้นคว้าความต้องการของครูและนักเรียน นำผลที่ได้มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในหลากหลายด้านที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และการสอนระดับประถมศึกษานำมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำมาร่างเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้องค์ประกอบและขั้นตอนของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เช่น การจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบของเกมที่ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สื่อในรูปแบบชุดการสอน การจัดสภาพแวดล้อม การจัดบุคลากร โดยให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม การประเมินและติดตามผล ฯลฯ ซึ่งตรงกับ ปริญญา พิบูลสรารุช (2550) ที่ได้กล่าวว่า “หลักการนำหลักพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนจะต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ การจัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในสถานศึกษา และการติดตามและประเมินผล” อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ มาพร (2551) ที่ได้ทำการวิจัยศึกษาความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า “ความพร้อมของโรงเรียนในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายใน การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา และการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม”

การประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา หลังจากผ่านการตรวจสอบคุณภาพและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิได้นำศูนย์การเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 จำนวน 48 คน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 8 ชุดการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะของชุดการเรียนรู้ได้ออกแบบไว้ตามองค์ประกอบและขั้นตอนของศูนย์การเรียนรู้

โดยเฉพาะเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระในชุดการเรียนครอบคลุมในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมดตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดให้นักเรียนประถมศึกษาได้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จะเพิ่มเติมบางเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษานำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การเสนอเนื้อหาสาระเสนอได้ตรงกับชื่อเรื่อง มีการจัดลำดับเนื้อหาของการนำเสนอจากง่ายไปหายาก นอกจากนี้ ในส่วนของกิจกรรมอยู่ในรูปแบบของเกม ทรายครีนิ ฯลฯ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในแต่ละชุดการเรียนที่นักเรียนเรียน และได้ทบทวนในเรื่องราวที่นักเรียนได้เรียนมา นักเรียนได้รับความรู้และความสนุกสนานในการทำกิจกรรม จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่นักเรียนใช้บริการจากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ในรายชื่อที่พึงพอใจมากที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตนอกจากนี้ขนาดของสถานที่ของศูนย์การเรียนรู้มีขนาดพอเหมาะ บรรยากาศในศูนย์การเรียนรู้มีมุมต่างๆ ให้ทั้งความรู้ เช่น มุมความรู้ และมุมความรู้เสริม รวมถึงยังมีมุมที่ให้นักเรียนได้แสดงออก คือ มุมแสดงผลงาน และมีมุมที่ให้คำปรึกษาในรูปมุมนคลินิก นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่และศูนย์การเรียนรู้ จากการสังเกตนักเรียนมาใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้มีความสนุกสนานกับการเรียน และมีการสอบถามข้อสงสัยกับครูในศูนย์การเรียนรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรมในมุมต่างๆ มีความต้องการเรียน และที่สำคัญนักเรียนมีความพึงพอใจในชุดการเรียนอยู่ในระดับมาก 7 ชุด ยกเว้นเพียง 1 ชุด เรื่อง ความสมดุลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระในชุดนี้ค่อนข้างยากกว่าชุดการเรียนอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการทดลองใช้กับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อศูนย์การเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้ใช้สถานที่เท่ากับหนึ่งห้องเรียน มีวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือไม่มากนัก ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวนำมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่นได้

2. จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้และขั้นตอนการดำเนินการ ศูนย์การเรียนรู้จึงมีความชัดเจนและมีความสมบูรณ์ ดังนั้นจึงควรมีองค์ประกอบ และควรดำเนินการตามขั้นตอน จะทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ในการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสถานที่ตามต้นแบบที่กำหนด และดำเนินการตามขั้นตอนการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะการให้บริการในศูนย์การเรียนรู้มี

การจัดสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ และดำเนินการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 7 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ลงทะเบียนเรียน ชั้นที่ 2 เลือกชุดการเรียน ชั้นที่ 3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน ชั้นที่ 4 ศึกษาเนื้อหาในชุดการเรียน ชั้นที่ 5 ทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในชุดการเรียน ชั้นที่ 6 ทำแบบทดสอบหลังเรียน และชั้นที่ 7 ศึกษาแหล่งความรู้เสริม การให้บริการศูนย์การเรียนรู้ต้องจัดสภาพแวดล้อมและดำเนินการเรียนให้ครบทั้ง 7 ชั้นตอน จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ และทำให้นักเรียนมาเรียนในศูนย์การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

4. การทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดครูและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 3 คน ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 คน ก่อนการทดลองผู้วิจัย ได้ประชุมนักเรียนและชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ประมาณ 10 นาที จากการทดลอง พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในการเรียนและเรียนด้วยชุดการเรียนทั้ง 8 ชุดการเรียนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ไม่มีปัญหา และการเข้าเรียนในมุมต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ นักเรียนเข้าใช้บริการได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น ควรมีการชี้แจงให้นักเรียนได้ทราบก่อนที่นักเรียนจะเรียนด้วยศูนย์การเรียนรู้

5. สื่อที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ ชุดการเรียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีจำนวนมากพอ ชุดการเรียนทุกชุดควรได้มีการตรวจสอบก่อนนำมาใช้ และควรจัดเรียงชุดการเรียนให้สะดวกกับนักเรียนในการนำไปใช้

6. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้มีความจำเป็นมาก ต้องจัดให้มีมุมต่างๆ ตามต้นแบบมี 6 มุม ในการให้บริการศูนย์การเรียนรู้อาจมีเฉพาะมุมความรู้ มุมทดสอบความรู้ มุมแสดงผลงาน และมุมสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้ง 4 มุมนี้จากการสังเกตในการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ นักเรียนจะใช้ทั้ง 4 มุมนี้มากที่สุด ส่วนมุมอื่นๆ อาจมีหรือไม่มีก็ได้ คือ มุมความรู้เสริม และมุมคลินิก นอกจากนี้ ควรจัดป้ายนิเทศ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไว้บริเวณภายนอกศูนย์การเรียนรู้ โดยจัดทำไว้ตามฝาผนัง ซึ่งนักเรียนจะให้ความสนใจมาก จากการสังเกตมีนักเรียนบางคนยืนอ่านป้ายนิเทศอย่างสนใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านเครือข่ายเสมือนจริง เพื่อความสะดวกในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ของนักเรียน และที่สำคัญประหยัดงบประมาณและบุคลากร และสอดคล้องกับสภาพสังคมในอนาคต

2. ควรวิจัยการพัฒนา รูปแบบการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อให้บริการในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้นักเรียนมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา*. สำเนาเอกสาร.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช และรวีวรรณ ภคณวัต. (2550). *กรอบแนวคิดในการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง*. สำเนาเอกสาร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟิก จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟิก.
- เสาวลักษณ์ มาพร. (2551). *ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.